

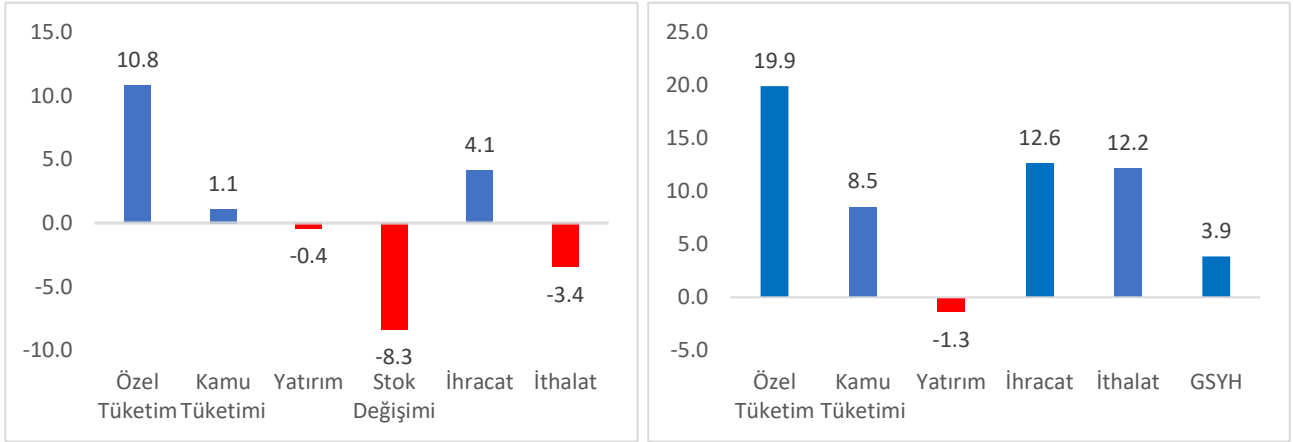
YATIRIM HARCAMALARI AZALIYOR

Ozan Bakış¹ ve Uğurcan Acar²

Yönetici Özeti

Türkiye ekonomisi 2022 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 3,9 büyüdü. Bu çeyrekte büyümeye en büyük katkı 10,8 yüzde puan ile özel tüketimden geldi. Bir önceki çeyrek 3,9 yüzde puan olan dış ticaret katkısı bu çeyrekte 0,7 yüzde puan olarak gerçekleşti. Stok değişimi büyümeyi 8,3 yüzde puan düşürdü. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış serilere göre ise Türkiye ekonomisi 9 çeyrek sonra küçüldü. Çeyreklik büyümeye özel tüketim 2,4 yüzde puan pozitif katkı yaparken, dış ticaret 2,5 yüzde puan negatif katkı yaptı. Stok değişimi ve yatırımlar ise çeyreklik büyümeyi sırasıyla 0,8 ve 0,6 yüzde puan aşağı çekti.

Şekil 1: GSYH alt kalemlerinin 2022 3. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyümeye katkıları (sol şekil) ve büyüme oranları (sağ şekil)

Kaynak: TÜİK, Betam.

¹ Betam, ozan.bakis@eas.bau.edu.tr

² Betam, ugurcan.acar@eas.bau.edu.tr

Özel tüketimde artış sürüyor

2022 yılının üçüncü çeyreğinde özel tüketim yıllık yüzde 19,9 artarak büyümeye 10,8 yüzde puan katkı yaptı (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara baktığımızda ise özel tüketimin yüzde 3,9 artarak çeyrekte çeyreğe büyümeye 2,4 yüzde puan katkı yaptığını görüyoruz (Tablo 2).

Tablo 1: GSYH alt kalemlerinin 2022 2. ve 2022 3. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları

	2022Q2		2022Q3	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	22.5	12.2	19.9	10.8
Kamu Tüketimi	2.0	0.3	8.5	1.1
Yatırım	5.0	1.5	-1.3	-0.4
Stok Değişimi		-10.1		-8.3
İhracat	16.4	5.7	12.6	4.1
İthalat	5.8	-1.9	12.2	-3.4
GSYH	7.7		3.9	

Kaynak: TÜİK, Betam

Tablo 2: GSYH alt kalemlerinin 2022 2. ve 2022 3. çeyrekte bir önceki çeyreğe göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

	2022Q2		2022Q3	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	4.3	2.5	3.9	2.4
Kamu Tüketimi	-0.2	0.0	11.7	1.4
Yatırım	-1.4	-0.4	-2.3	-0.6
Stok Değişimi		-1.1		-0.8
İhracat	3.9	1.4	-1.1	-0.4
İthalat	1.5	-0.5	6.0	-2.1
GSYH	1.9		-0.1	

Kaynak: TÜİK, Betam

Yatırım harcamaları düştü

Yatırım harcamaları bu çeyrekte yıllık bazda yüzde 1,3 azalarak büyümeye -0,4 yüzde puan katkı yaptı. Çeyreklik bazda ise bir önceki çeyreği kıyasla yüzde 2,3 azalarak büyümeyi 0,6 yüzde puan baskıladı (Tablo 1 ve Tablo 2).

Stoklar erimeye devam etti³

Stok değişimlerinin yıllık büyümeyi baskılamaya devam ettiğini görüyoruz. Stok değişimlerinin yıllık büyümeye katkısı eksi 8,3 yüzde puan (Tablo 1), mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış veriye göre ise çeyreklik büyümeye katkısı eksi 0,8 yüzde puan olarak gerçekleşti (Tablo 2). Stok değişiminin yıllık büyümeye katkısı negatif oldu. Bunun sebebi pandemi döneminde biriken stokların, 2021'de olduğu gibi 2022'nin ilk çeyreğinde de erimeye devam etmesidir. Azalan stoklar sebebi ile üretim artışının tüketim artışına kıyasla daha düşük kaldığını söyleyebiliriz.

Artan ithalatla düşük dış ticaret katkısı

2022 yılının üçüncü çeyreğinde yıllık bazda ihracat yüzde 12,6, ithalat ise yüzde 12,2 arttı. İthalattaki artışın hızlanması, bir önceki çeyrek 3,9 yüzde puan olan dış ticaret katkısının bu çeyrek 0,7 yüzde puana düşmesine neden oldu (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış rakamlara bakıldığında ise ihracatın yüzde 1,1 azaldığını, ithalatın ise yüzde 6 arttığı görülmektedir. Bu durum dış ticaretin çeyrekten çeyreğe büyümeyi 2,5 yüzde puan baskılamasına yol açmıştır (Tablo 2).

Kamu harcamaları azaldı

2022 yılının üçüncü çeyreğinde kamu harcamaları yüzde 8,5 artarak yıllık büyümeye 1,1 yüzde puan katkı yaptı (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlarda ise, kamu tüketimi yüzde 11,7'lik artışla, büyümeye 1,4 yüzde puan katkı yapmıştır (Tablo 2).

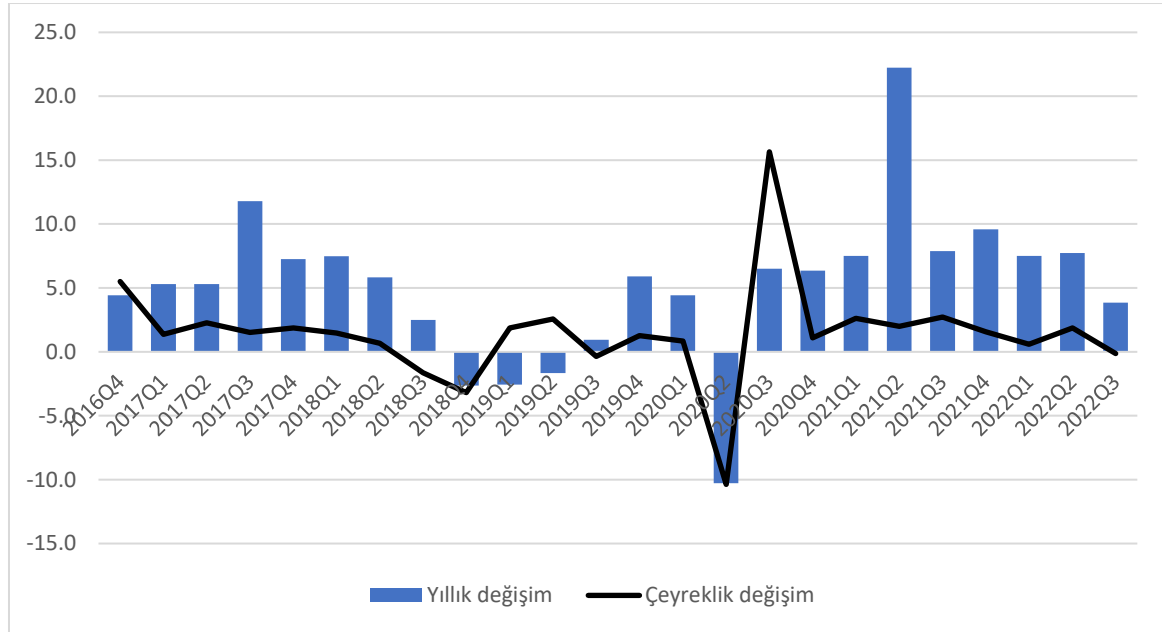
---

³ TÜİK yeni milli gelir serilerini hesaplariken zincirleme hacim endeksi yöntemini kullanıyor. Zincirleme yöntemde hem toplamsallık sorunu olduğu hem de "stoktaki değişiklikler" kalemi için zincirlenmiş endeks türetilmediği için stok değişiminin büyümeye katkısı kolayca hesaplanamamaktadır. Zincirleme hacim endeksi yaklaşımında stok değişimi kaleminin büyümeye katkısının nasıl hesaplanacağını yayınladığımız araştırma notunda detaylı olarak tartışmıştık (bkz. Betam Araştırma Notu 17/217).

Büyümenin geleceği

2022 yılı üçüncü çeyreğinde, ikinci çeyrekte olduğu gibi, büyümeye esas katkı tüketim harcamaları ve ihracattan geldi. Stok değişimi ve yatırımların katkısı ise negatif oldu. Özel tüketim ve ihracat artışlarının gelecek dönemde aynı seyri sürdürmesi pek gerçekçi değil. Zira, pandemi sebebi ile ötelenen tüketim ve yüksek enflasyon beklentileri nedeniyle dayanıklı mal talebinin öne çekilmesi sürecinin sonuna geldiğimizi söyleyebiliriz. Dolar kurunun yatay seyrinin ise önümüzdeki dönemlerde ithalat talebini artırması beklenir. Bir önceki değerlendirme notumuzda değindiğimiz gibi, büyüme seyrini olumsuz etkileyen iki unsur daha var. İlki bir süredir azalan yatırım harcamaları. Diğeri ise eriyen stoklar. Bu iki değişkenin azalışı üretim yapan kesimlerin gelecek dönemlere ait beklentilerinin pek de olumlu olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 2: Bir önceki çeyreğe ve geçen yılın aynı çeyreğine göre GSYH büyüme oranları

Kaynak: TÜİK, Betam